

DEN EUROPÆISKE OMBUDSMAND

Den Europæiske Ombudsmand foretager undersøgelser af sager vedrørende fejl og forsømmelser i Den Europæiske Unions institutioner, organer, kontorer og agenturer og handler på eget initiativ eller på baggrund af klager fra EU-borgere eller en fysisk eller juridisk person med bopæl eller hjemsted i en medlemsstat. Ombudsmanden vælges af Europa-Parlamentet for hele valgperioden.

RETSGRUNDLAG

Artikel 20, 24 og 228 i traktaten om Den Europæiske Unions funktionsmåde (TEUF) og artikel 43 i Den Europæiske Unions charter om grundlæggende rettigheder.

Ombudsmandens status og opgaver blev præciseret af Parlamentet i en afgørelse af 9. marts 1994, der blev truffet efter høring af Kommissionen og med Rådets godkendelse^[1]. Ombudsmanden har efterfølgende vedtaget bestemmelser til gennemførelse af denne bestemmelse. Procedurene for valg og afskedigelse af Ombudsmanden er fastlagt i artikel 231-233 i Parlamentets forretningsorden.

MÅL

Den europæiske ombudsmand er et organ, der blev indført ved Maastrichttraktaten (1992) og har til formål:

- at forbedre beskyttelsen af borgere eller fysiske eller juridiske personer, der har bopæl eller hjemsted i en medlemsstat i forbindelse med tilfælde af fejl eller forsømmelser begået af Den Europæiske Unions institutioner, organer, kontorer eller agenturer, og
- dermed styrke åbenheden og den demokratiske kontrol med EU-institutionernes beslutningstagning og forvaltning.

A. Status

1. Valg

a. Krav

Ombudsmanden

[1] EUT L 113 af 4.5.1994, s. 15 – ændret ved Europa-Parlamentets afgørelser af 14. marts 2002 (EUT L 92 af 9.4.2002, s. 13) og af 18. juni 2008 (EUT L 189 af 17.7.2008, s. 25).

- skal opfylde betingelserne for at varetage de højeste dommerembeder i sit hjemland eller have den fornødne erfaring og de nødvendige faglige kvalifikationer til at kunne varetage embedet som Ombudsmand på korrekt vis
- skal kunne bevise fuldkommen uafhængighed.

b. Procedure

Ved begyndelsen af hver valgperiode eller i tilfælde af Ombudsmandens død, fratreden eller afskedigelse indkalder Europa-Parlamentets formand ansøgninger til hvervet som Ombudsmand og fastsætter fristen for indgivelsen af disse. Ansøgningerne skal indgives med støtte fra mindst 40 medlemmer af Parlamentet fra mindst to medlemsstater. Ansøgningerne forelægges for Parlamentets Udvalg for Andragender, der undersøger, om kandidaterne opfylder betingelserne for udnævnelse. Udvalget kan indkalde ansøgerne til høring. En liste over de kandidater, der opfylder betingelserne, forelægges herefter for Parlamentet til afstemning. Ombudsmanden vælges med et flertal af de afgivne stemmer.

2. Mandatperiode

a. Varighed

Ombudsmanden vælges af Europa-Parlamentet efter hvert EU-valg og for hele valgperioden. Mandatet kan forlænges.

b. Forpligtelser

Ombudsmanden

- skal varetage sit hverv i fuldkommen uafhængighed i EU's og dets borgeres og fysiske eller juridiske personers interesse
- må hverken søge eller modtage instruktioner fra nogen regering, nogen institution, noget organ, kontor eller nogen anden instans
- skal afholde sig fra enhver handling, der er uforenelig med karakteren af hvervet
- må ikke — hverken lønnet eller ulønnet — udøve noget andet politisk eller administrativt hverv eller nogen anden erhvervsmæssig virksomhed.

3. Afskedigelse

Ombudsmanden kan afskediges af Den Europæiske Unions Domstol (EU-Domstolen) på begæring af Parlamentet, hvis vedkommende ikke længere opfylder de nødvendige betingelser for at udøve sit hverv eller har begået en alvorlig forseelse.

B. Rolle

1. Arbejdsområde

Ombudsmanden behandler sager vedrørende fejl eller forsømmelser i forbindelse med handlinger foretaget af EU's organer, institutioner og agenturer.

a. Ombudsmanden kan konstatere fejl og forsømmelser, hvis en institution ikke overholder:

- grundlæggende rettigheder
- retsregler eller principper

- principper om god forvaltning.

Ombudsmandens undersøgelser vedrører hovedsagelig:

- gennemsigtighed og ansvarlighed
- servicekultur
- overholdelse af proceduremæssige rettigheder
- korrekt anvendelse af skøn
- overholdelse af grundlæggende rettigheder
- ansættelse
- god forvaltning af EU-personalespørgsmål
- princippet om forsvarlig økonomisk forvaltning
- etik
- offentlig deltagelse i EU's beslutningsproces.

Omkring en tredjedel af de undersøgelser, som Ombudsmanden foretager hvert år, vedrører mangel på eller afslag på at give oplysninger.

b. Undtagelser

Følgende er ikke inkluderet:

- EU-Domstolens og Rettens handlinger i forbindelse med udøvelsen af deres domstolsfunktioner. Ombudsmandens undersøgelser vedrørende EU-Domstolen vedrører kun dens ikke-retlige aktiviteter, f.eks. udbud, kontrakter og personalesager
- klager over lokale, regionale eller nationale myndigheder, selv når disse klager vedrører spørgsmål, der har forbindelse til Den Europæiske Union
- nationale retsinstitutters eller ombudsmænds virksomhed: Den Europæiske Ombudsmand fungerer ikke som rekursinstans for afgørelser, der er truffet af disse organer
- forhold, som ikke forinden har været genstand for de fornødne administrative procedurer i de berørte institutioner eller organer
- klager over individuelle EU-tjenestemænd i relation til deres adfærd.

2. Henviste sager

Ombudsmanden foretager alle de undersøgelser, som den pågældende finder berettigede, enten på eget initiativ eller på grundlag af klager forelagt af en EU-borger eller en fysisk eller juridisk person med bopæl eller hjemsted i en medlemsstat, enten direkte eller gennem et medlem af Europa-Parlamentet, medmindre de påståede forhold er eller har været under retslig behandling.

3. Undersøgelsesbeføjelser

Ombudsmanden kan anmode om oplysninger fra:

- institutioner og organer, der er forpligtet til at give ombudsmandsinstitutionen de oplysninger, der anmodes om, og give adgang til de pågældende dokumenter, medmindre de påberåber sig tavshedspligt og begrundet dette behørigt
- tjenestemænd og øvrige ansatte ved disse institutioner og organer, der skal aflægge vidneforklaring på Ombudsmandens anmodning, selv om de fortsat er underkastet tavshedspligt
- myndighederne i medlemsstaterne, der er forpligtet til at fremskaffe alle nødvendige oplysninger, medmindre det i henhold til love eller administrative bestemmelser er forbudt at videregive de pågældende oplysninger. Selv i sådanne tilfælde kan Ombudsmanden dog få kendskab til oplysningerne, hvis ombudsmandsinstitutionen forpligter sig til ikke at videregive dem.

Hvis Ombudsmanden ikke får den ønskede bistand, underretter vedkommende Parlamentet, der træffer de nødvendige foranstaltninger. Ombudsmanden kan ligeledes samarbejde med sine kolleger i medlemsstaterne under overholdelse af gældende national lovgivning. Er der imidlertid tale om forhold, som synes at henhøre under strafferetten, meddeler Ombudsmanden omgående dette til de kompetente nationale myndigheder og til Det Europæiske Kontor for Bekæmpelse af Svig (OLAF). I relevante tilfælde kan Ombudsmanden også underrette den pågældende tjenestemand eller ansattes EU-institution.

4. Resultater af undersøgelser

Ombudsmanden forsøger så vidt muligt sammen med den berørte institution eller det berørte organ at finde en mindelig løsning, som kan imødekomme klageren. Hvis Ombudsmanden konstaterer fejl eller forsømmelser, forelægges vedkommendes henstillinger for den berørte institution eller det berørte organ, som derefter har tre måneder til at meddele Ombudsmanden sine synspunkter. Hvis institutionen ikke accepterer de foreslåede henstillinger, kan Ombudsmanden udarbejde en særlig beretning til Parlamentet. Parlamentet kan til gengæld udarbejde en betænkning om den særlige beretning, som Ombudsmanden har forelagt. Endelig underretter Ombudsmanden klageren om resultatet af undersøgelsen, om institutionens eller organets svar og om eventuelle egne henstillinger.

C. Administration

Ombudsmanden råder over et sekretariat, hvis personale er omfattet af de bestemmelser, der gælder for EU-administrationens personale. Ombudsmanden udnævner selv sekretariatets leder.

D. Aktiviteter

Den første ombudsmand, Jacob Söderman, fik to embedsperioder fra juli 1995 til den 31. marts 2003. I hans embedstid godkendte Parlamentet den europæiske kodeks for god forvaltningsskik (i 2001). Dette er en procedurekodeks, der tager højde for de europæiske forvaltningsretlige principper, som kommer til udtryk i EU-Domstolens praksis, og som henter inspiration fra de nationale lovgivninger. Ombudsmanden anvender denne kodeks, når der skal tages stilling til, om der foreligger fejl eller forsømmelser, idet ombudsmandsinstitutionen baserer sig på kodeksens bestemmelser i forbindelse med sine undersøgelser. Kodeksen fungerer

desuden som vejledning og rettesnor for EU-tjenestemænd og fremmer de højeste forvaltningsretlige standarder.

Nikiforos Diamandouros var europæisk ombudsmand fra april 2003 til den 14. marts 2013, hvor han fratrådte sit hverv med virkning fra den 1. oktober 2013. Den 11. juli 2006 forelagde han et forslag om justering af Ombudsmandens statut, der blev støttet af Udvalget for Andragender, Parlamentet og Rådet. Statutten blev ændret for at styrke og præcisere Ombudsmandens rolle, f.eks. hvad angår adgang til dokumenter og videregivelse af oplysninger til OLAF i forbindelse med sager, der muligvis falder under kontorets sagsområde.

Den tidligere irske ombudsmand, Emily O'Reilly, tiltrådte embedet som europæisk ombudsmand den 1. oktober 2013, efter at være blevet valgt af Europa-Parlamentet under mødeperioden i juli 2013, og er blevet genvalgt to gange, efter valget til Europa-Parlamentet i henholdsvis 2014 og 2019. Hun har øget synligheden af Ombudsmandens rolle ved at fokusere på de spørgsmål, der er mest relevante for EU-borgerne, ved at sikre, at EU leverer de højeste standarder for administration, gennemsigtighed og etik. Hun har fremmet gennemsigtighed i EU's beslutningsproces og navnlig i triloger og i Rådet samt i forbindelse med lobbyvirksomhed, ekspertgrupper, EU-agenturer (såsom Det Europæiske Agentur for Grænse- og Kystbevogtning, Frontex) og internationale forhandlinger (såsom det transatlantiske handels- og investeringspartnerskab og TTIP). Hun har arbejdet på at forbedre reglerne om whistleblowing, om det europæiske borgerinitiativ og om handicap. Hun har også undersøgt tilfælde af fejl eller forsømmelser i forbindelse med udnævnelsen af en tidligere generalsekretær for Kommissionen.

EUROPA-PARLAMENTETS ROLLE

Selv om Ombudsmanden er fuldstændig uafhængig i udførelsen af sit hverv, har hvervet karakter af parlamentarisk Ombudsmand. Dette er årsagen til, at artikel 228 i TEUF citeres i den del af kapitel 1, der omhandler Europa-Parlamentet. Ombudsmanden har et meget tæt forhold til Parlamentet, der har enekompetence til at vælge — og kan anmode EU-Domstolen om at afskedige — den pågældende, fastsætter regler for udøvelsen af vedkommendes hverv, bistår med undersøgelser og modtager vedkommendes beretninger. Udvalget for Andragender afgiver hvert år på grundlag af forretningsordenen (artikel 232) en betænkning om Ombudsmandens årsberetning. I disse betænkninger har udvalget gentagne gange understreget, at EU-institutionerne bør samarbejde fuldt ud med Den Europæiske Ombudsmand om at optimere gennemsigtigheden i og kontrollen med EU, navnlig ved at føre vedkommendes henstillinger ud i livet. Den 12 februar 2019 vedtog Parlamentet en beslutning om et udkast til forordning med forslag om en ajourført statut for Ombudsmanden med det formål at styrke institutionens uafhængighed og beføjelser. Kommissionen afgav udtalelse den 31. oktober 2019. Sagen er nu blevet fremsendt til Rådet til godkendelse, for at den kan vedtages endeligt af Parlamentet.

Ottavio Marzocchi
12/2020

